

137615
655/58 II

Pracownia Śląska

WYDAWNICTWA MUZEUM ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

ZDZISŁAW STUGLIK

Przyczynek do-badań nad fauną motyli Śląska

(Supplément nécessaire pour les études
des Macrolépidoptères en Silésie)

KATOWICE 1939

Odbitka z Tomu I. Prac Oddziału Przyrodniczego Muzeum Śląskiego
Extrait du Tome I. des Travaux de la section d'histoire naturelle
du Musée Silésien à Katowice

WYDAWNICTWA MUZEUM ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

ZDZISŁAW STUGLIK

Przyczynek do badań nad fauną motyli Śląska

(Supplément nécessaire pour les études
des Macrolépidoptères en Silésie)

Kochanemu Panu
Gniewkofovi Przykudnicowi -
na pamiątkę miłej
pogawędki na motylkowe
tematy

od autora

KATOWICE 1939

Odbitka z Tomu I. Prac Oddziału Przyrodniczego Muzeum Śląskiego
Extrait du Tome I. des Travaux de la section d'histoire naturelle
du Musée Silésien à Katowice

5655/58

nr 3 d

134615
II

Wacław Krzyżkiewicz
Sosnowiec, ul. Swoboda 8
2.8.58

10.21.

Zdzisław Stuglik.

Przyczynek do badań nad fauną motyli Śląska.

(*Macrolepidoptera*)

WSTĘP

Prace ostatnich 9 lat nad fauną t. zw. motyli większych na Śląsku przyniosły w wyniku szereg nowych dla tego regionu gatunków.

Pierwsza moja publikacja pt. „Materiały do poznania fauny motyli Śląska“ (*Macrolepidoptera*) 1934, była zestawieniem rezultatu trzech lat badań, od wiosny 1930 r. do jesieni 1933 r.

W r. 1934 z inicjatywy dr. A. Kozłowskiej, ówczesnej kierowniczkii Oddziału przyrodniczego Muzeum Śląskiego, zmieniono kierunek faunistycznych badań na Śląsku, zastępując fizjograficzne opracowywanie terenu, bywające najczęściej tylko monotonym spisem systematycznym znalezionych form, nawiązaniem do zespołów roślinnych występujących na badanym obszarze. Jak wiadomo, niektóre gatunki zwierząt, zwłaszcza owady, uzależnione są w swoim rozwoju od roślin; będąc z nimi w ścisłym związku, jak np. monofagiczne gąsienice, żywiące się liśćmi jednego tylko gatunku rośliny, występującej tylko w danym zespole roślinnym, lub jako okazy doskonałe, żywiące się miodem specjalnych kwiatów rosnących tylko w tych zespołach, będą one z nimi związane i nigdzie poza zasięgiem panowania tych zespołów nie będą się pojawiać.

Jest to tak zwana „biocenosa“, zależność jednych form (zwierzęcych) od drugih (roślinnych), czyli współzycie, które zwłaszcza w lasach naturalnych przyczynia się do równowagi w nich panującej. Ten sposób opracowywania terenu pogłębia znacznie

wartość fizjograficznej pracy — nie jest ona już taka monotonna i sucha, przez co może być z zajęciem przeczytana nie tylko przez specjalistę, ale i przez przygodnego czytelnika.

Ale przy zastosowaniu tego rodzaju badań, zmuszony jest pracownik zająć się badaniem ściśle określonego terenu. I tak: osobno musi się badać na Śląsku np. Beskidy, osobno Pogórze, osobno część nizinną, ze względu na odmienne roślinne zespoły, na tych obszarach panujące, jak i również na to, że nie można być równocześnie tu i tam. Stąd to w czasie opracowywania Pogórza Cieszyńskiego od r. 1934 do r. 1936, oraz Beskidów od 1936—1938, podczas dorywczych badań na Śląsku nizinnym, znalazło się tutaj wiele nowych gatunków, które od dawna już czekają na ogłoszenie. Obecnie więc, korzystając z możliwości opublikowania ich, podaję ich spis systematyczny, jako materiał do przyszłych prac biocenotycznych. W niniejszym wykazie uwzględniam również nieogłoszone dotąd gatunki, złowione w ostatnich latach na Pogórzu Cieszyńskim.

Zanim przystąpię do systematycznego wykazu poszczególnych gatunków, pozwolę sobie złożyć na tym miejscu serdeczne podziękowanie osobom, których praca przyczyniła się w dużej mierze do powiększenia stanu liczebnego nowych form motyli Śląska, a więc: Księdzu Proboszczowi Pawłowi Wyciśle z Pogrzebienia, oraz Panom: Antoniemu Drożdżu, kierownikowi szkoły w Ligocie Tworkowskiej, Karolowi Geyerowi z Bielska, Marianowi Bielewiczowi z Oświęcimia, Janowi Nowakowi z Załęża i Mieczysławowi Stuglikowi, współpracownikowi Muzeum Parku Narodowego w Pieninach.

Kilkadziesiąt cennych okazów otrzymało Muzeum Śląskie od śp. Brunona Banasika z Michałkowic pod Katowicami, zmarłego w jesieni 1938 r. Śp. Brunon Banasik był z zawodu górnikiem. Po ciężkiej pracy pod ziemią, jedyną jego przyjemnością były wycieczki w teren celem kolekcjonowania motyli. Cieszył się zawsze bardzo, gdy mógł Muzeum Śląskiemu ofiarować jakiś ciekawszy, złowiony przez siebie gatunek. Niechaj tych kilka zdań będzie wyrazem wdzięczności za współpracę.

Za pośrednictwem p. Rudolfa Abta z Dziedzic, opracowującego na Śląsku ślimaki, udostępniono mi dostęp do zbiorów

motyli Muzeum Miejskiego w Bielsku, gdzie zanotowałem kilka cennych dat, dotyczących rzadkich na Śląsku gatunków, łowionych przez ś. p. doktora Dilesa z Bielska. Panu R. Abtowi zawdzięczam również poznanie p. K. Geyera, posiadającego piękne zbiory motyli z okolic Bielska i Żywiecczyzny.

Na końcu części systematycznej niniejszej publikacji, podaje stan badań nad fauną motyli na Śląsku od r. 1930—1938.

Systematyczny układ części szczegółowej oparłem na dziele Seitz'a.

Nowe dla regionu śląskiego gatunki opatrzone są jedną gwiazdką, nowe dla Polski — dwiema gwiazdkami.

PAPILIONIDAE

Thais polyxena Schiff. Podany ze Śląska Cieszyńskiego już w r. 1892. Pojaw jego w okolicach Starego Bielska potwierdził L. Springer w ostatnich latach przed wojną światową. Również K. Geyer z Bielska łowił go w Wapienicy. Bliższe dane dotyczące tego orientalnie-pontyjskiego gatunku podam w specjalnym dodatku do motyli Pogórza Cieszyńskiego.

SATYRIDAE

* *Satyrus circe* F. Jeden okaz złowił M. Bielewicz w Cisownicy koło Ustronia 27. VII. 1936 r. Geyer widział jeden okaz na Czantorii. Gatunek ten znany był dotychczas w Polsce z Krzemieńca (Czekanowski) i z Dory przy wodospadzie Prutu (Garbowski). Drozda zanotował kilka okazów, widzianych na wycieczkach w Beskidach Sądeckich, z których niestety nie udało mu się złowić ani jednego.

Epinephele lycaon Rott. W poprzednich pracach nie podawałem tego gatunku z terenów przez siebie opracowanych. W r. 1936 otrzymałem kilka okazów od śp. B. Banasika, który łowił go dość licznie w okolicach Żygliny w pierwszych dniach sierpnia.

NYMPHALIDAE

Araschnia levana L. Gatunek ten, podawany dotąd ze Śląska tylko z powiatu rybnickiego i z Murcek koło Katowic, stwierdzony został jeszcze na Pogórzu w okolicach Bystrej (leg. Geyer).

Melitaea aurinia Rott. 1 okaz złowił K. Geyer na Tule 26. V.

LYCAENIDAE

Thecla spini Schiff. Kilka okazów złowił Geyer na wzgórzach w Międzybrodziu (Żywiecczyzna).

Thecla ilicis Esp. Nie podawany dotąd z terenów przeze mnie opracowanych, został stwierdzony przez Drodę w lesie Grabówce koło Lubonii (pow. Rybnik) i przez Springera w Aleksandrowicach pod Bielskiem.

Chrysophanus alciphron Rott. Złowiony przez śp. Banasika w kilku okazach w Żyglinie w połowie lipca i na Czantorii przez Geyera.

* *Chrysophanus amphi-damas* Esp. W zbiorach Muzeum Miejskiego w Bielsku znajdują się dwa okazy fałszywie oznaczone jako *Chr. alciphron* Rott. z karteczką Wapienica.

* *Lycaena idas* L. Pierwotnie uważany za odmianę gatunku *L. argyrognomon* Bgstr., został wydzielony na zasadzie różnicy w budowie aparatu genitalnego. Muzeum Śląskie posiada w zbiorze kilka okazów złowionych przeze mnie w Kosztowach pod Mysłowicami oraz w Chełmku niedaleko ujścia Przemszy do Wisły w lipcu.

Lycaena eumedon Esp. Kilka okazów złowił Geyer w Bronowie koło Strumienia w czerwcu 1928 r.

Lycaena meleager Esp. Kilka okazów znajduje się w Bielskim Muzeum Miejskim z kartkami Biała.

HESPERIIDAE

* *Carcharodus alceae* Esp. Jeden okaz złowiony pod Skoczowem otrzymałem od Fr. Balasa. Według relacji Balasa gatunek ten występuje na okolicznych wzgórzach nierzadko. Czas lotu przypada na miesiąc czerwiec.

SYNTOMIDAE

Dysauxes ancilla L. Drodę złowił jeden okaz 13. VII. 1936 w okolicach Syrynii.

ARCTIIDAE

Roeselia strigula Schiff. Łowiony dość licznie przez Nowaka w Murckach 10. VII. 1935. Ja go łapałem przy świetle w Beskidach również w większej ilości w lipcu.

Celamia cristatula Hb. Kilka okazów znalazł w Zależu pod Katowicami Nowak 25. VII. 1933. Jeden okaz otrzymało w подарunku Muzeum Śląskie.

Coscinia striata L. Z terenów badanych przeze mnie dotąd nie podawany. Kilkanaście okazów złowionych w lipcu przez śp. Banasika w Żyglinie, znajduje się w Muzeum Śl.

Callimorpha quadripunctaria Pod a. Już bracia Mańkowscy podali ten gatunek ze Śląska Cieszyńskiego w r. 1892. Geyer potwierdził występowanie jego na Górze Chełm pod Goleiszowem, gdzie znalazł kilka okazów.

LYMANTRIIDAE

Dasychira selenitica Esp. Podany z Bielska przez Skalę. W spisach motyli ogłoszonych w moich pracach niepodany dotąd wskutek przeoczenia.

Orgyia gonostigma F. Dwa okazy znalazł w Zależu pod Katowicami Nowak 22. VII. 1933.

Arctonis l-nigrum L. Gatunek ten znany był dotąd tylko ze Śląska Cieszyńskiego, a mianowicie z Pogórza i Beskidów. W r. 1936 złowił Drozda do światła lampy żarowej kilka okazów w lesie Grabówka koło Lubonii przy końcu czerwca i w lipcu.

LASIOCAMPIDAE

Trichiura crataegi L. Z hodowli ex larva otrzymał kilka motyli tego gatunku śp. Banasik. Gąsienice były zbierane na *Vaccinium uliginosum* w Żyglinie. Jeden okaz znalazł Nowak 15. VI. 1933 w Jastrzębiu Zdroju.

SPHINGIDAE

** *Marumba quercus* Schiff. W r. 1907 Geyer wygrzebał pod dębem w Wapienicy 3 poczwarki tego południowego nastroza. Wylęgły się z nich 2 samce i 1 samica. Bliższe szczegóły dotyczące znalezienia tego motyla podam w dodatku do motyli Pogórza Cieszyńskiego.

* *Deilephila nerii* L. Jeden okaz znaleziony został na latarni ulicznej w Bielsku w sierpniu 1934 r. (leg. Geyer).

Proserpinus proserpina Pall. Dwie gąsienice na wierzbówce znalazł Jan Kowalewski w okolicach Kochłowic.

NOTODONTIDAE

Hoplitis milhauseri F. Muzeum Śląskie posiada dwa okazy: jeden złowiony przez śp. Banasika w Murckach, drugi przez Mieczysława Stuglika w Rajsku pod Oświęcimem 9. V. 1937 r. Ten drugi okaz jest bardzo silnie ściemniony, jakby okopcony. W Muzeum Bielskim znajdują się dwa okazy pochodzące z Komorowic.

Drymonia querna F. Gatunek znany na Śląsku z Pogórza Ciesz. i z Tarnowskich Gór. Drozd złowił 1 okaz przy świetle w Grabówce koło Lubonii 3. VI. 1936.

Notodonta tritophus Esp. Kilka okazów wylęło mi się z gąsienic zbieranych na topolach w dolinie rzeki Soli pod Oświęcimem.

Leucodonta bicoloria Schiff. Z terenów badanych przeze mnie podałem tylko jeden okaz znaleziony w okolicy Oświęcimia. Bielewicz znalazł tam w r. 1936 drugi okaz, zaś Drozd stwierdził ten gatunek w okolicach Lubonii.

Odontosia carmelita Esp. Muzeum Śląskie otrzymało jeden okaz znaleziony przez śp. Banasika 22. IV. 1936.

Lophopteryx cuculla Esp. Gatunek znany dotąd na Śląsku tylko z Pogórza i z Beskidów. Drozd stwierdził jeden okaz w Ligocie Tworowskiej 20. VII. 1936.

CYMATOPHORIDAE

Palimpsestis fluctuosa Hbn. Na terenach badanych przeze mnie, oprócz znalezienia go na Równicy obok Ustronia, stwierdziłem go w Beskidach również i w Wiśle-Labajowie oraz na Pogórzu w Cisownicy przy końcu czerwca.

NOCTUIDAE

Acronicta strigosa F. Ten lokalny i rzadki na Śląsku gatunek znaleziony został przez Drodę w okolicy Lubonii (Ligota Tworowska 26. VI. 34).

Bryophila divisa Esp. (*B. raptricula* Hb.). Podany w mej pracy (1934) tylko w dwóch okazach z Oświęcimia. W ostatnich latach znaleziony został przez mego brata w setkach egzemplarzy na strychu domu, zamieszkałego przez rodzinę bratowej.

Wylęgnięte motyle kopulowały na miejscu i znosiły jaja na belkach i różnych przedmiotach znajdujących się na strychu. Pożywienie gąsienic stanowiły rozsypane tutaj w dużej ilości trociny, oraz drewno belek. Na wiosnę każdego roku widać było wędrówkę dorosłych gąsienic, odbywających drogę z piwnicy na strych i odwrotnie. W początkach czerwca pokrywały się belki oprzędami poczwarek. Najczęściej gąsienice drążące belkę, po wyjedzeniu drewna na przestrzeni przeszło decymetrowych odcinków, podobnych z wyglądu do szczelin wygryzionych przez larwy kózek i trociniarek, wyżerały przy ich końcu okrągłe znamiona wielkości dużego paznokcia od ręki i w nich przędły kokony utkane z trocin. W roku 1937 ilość ich zmalała znacznie, otworzono bowiem okno, zamknięte dotąd, przez które nadmiar ich rozlatywał się w świat. W następnym roku pojawiła się ich jeszcze mniejsza ilość.

Przy porównaniu okazów tego gatunku z Oświęcimia z okazami łowionymi na Podolu zaznaczyły się różnice nie tylko w ubarwieniu, ale i w wielkości. Okazy z Podola o tle skrzydeł ceglastym, odpowiadającym formie *deceptricula* H b., wobec małych i szarawych form oświęcimskich, wyglądają jakby na inny gatunek. Charakterystycznym jest to, że wśród odmian form występujących w Oświęcimskim, nie ma zupełnie formy *deceptricula* H b., która jako forma gatunku *Br. divisa* E s p., pojawiła by się z pewnością pośród wszystkich możliwych form tego gatunku, występujących w Oświęcimiu. Stwierdziłem, że motyle tego gatunku występują nierzadko i w innych miejscowościach okolic Oświęcimia. Siadają zawsze w pobliżu starych zmurszałych chat wiejskich, charakterystycznych dla okolic wilgotnych, położonych w pobliżu rzek i stawów. Wszystkie te okazy były małeńkie, kolorem skrzydeł odpowiadające okazom pochodzącym z opisanego powyżej strychu. Również okazy znalezione przez D r o z d ę w Ligocie Tworkowskiej i ks. W y c i s ł ę w Pogrzebieniu koło Lubonii, kształtem i kolorem oraz przywiązaniem do wilgotnych miejsc odpowiadają gatunkowi *Br. divisa* E s p. z okolic Oświęcimia.

Dr Kremky w swej pracy dotyczącej motyli Podola (1) określa formę *deceptricula* H b. jako lokalną rasę na Podolu. Według moich obserwacji wydaje mi się słusznym uznanie tej odmiany za podgatunek, o ile szczegółowe dalsze badania, zwłaszcza

anatomiczne nie skłonią badaczy do wyodrębnienia jej jako nowego gatunku.

Bryophila ravula H b. v. *ereptricula* T r. Z Polski znane były dotąd dwa okazy tego gatunku. Jeden złowił Prüffer w okolicy Częstochowy, drugi podał ja z Równicy. Dopiero w r. 1936 udało mi się złowić w lipcu przy świetle lampy 10 okazów na Kozińcach w Beskidach, zaś dwa w roku następnym w Cisownicy na terenie skalistym.

** *Euxoa recussa* H b n. Dwa okazy, których oznaczenie zostało potwierdzone zbadaniem aparatu kopulacyjnego i porównaniem z okazami sprowadzonymi z zagranicy, złowił przy świetle na Tule 31. VII. 1935 r. Mieczysław Stuglik.

* *Euxoa aquilina* Schiff. Po bliższym zbadaniu okazów *E. tritici* L., wydzieliłem z nich okazy gatunku *E. aquilina* Schiff., pierwotnie uważane za odmianę *E. tritici* L. Pocho-dzą one z okolic Oświęcimia, Kosztów, Ochojca koło Katowic oraz z Pogrzebienia i Ligoty Tworkowskiej.

** *Euxoa spinifera* H b n. Jeden okaz złowiony w Oświęcimiu (Stare Stawy), ofiarował Muzeum Śląskiemu M. Bielewicz (ozначzył M. Hering, Berlin).

* *Rhyacia molothina* Esp. Muzeum Śląskie posiada jeden okaz znaleziony przez Mieczysława Stuglika w Kosztowach 5. VI. 1937. Poszukiwanie gąsienic w nocy na wrzocie, według wskazówek pp. Masłowskich (koszenie do czerpaka), pozwoliło stwierdzić ten gatunek i w okolicach Kochłowic, gdzie kilka larw znalazł w jesieni 1938 r. J. Kowalewski.

* *Rhyacia latens* H b n. Jeden bardzo zniszczony okaz złowił na Tule Mieczysław Stuglik. W r. 1936 udało mi się złapać przy świetle 6 okazów na Kozińcach w Beskidzie od 10—20 lipca.

Cerastis sobrina B s d. Gatunek ten, wykazany w r. 1930 i 1932 z okolic Krasow koło Mysłowic oraz z Ochojca i z Oświęcimia, złowiony został w jednym okazy w Pogrzebieniu 30. VII. 1937 r. (leg. ks. Wycisło).

Monima populi Ström. Niepodany dotąd z terenów badanych przeze mnie. Drozda złowił kilka okazów na baziach wierzbowych w okolicach Lubonii. M. Stuglik stwierdził go na Zaborzu pod Oświęcimem.

Cucullia absinthii L. Kilka okazów przy świetle złowił w lipcu 1936 r. (okolice Lubomii) D r o z d a. Ja znalazłem dwie gąsienice na piołunie w Oświęcimiu (IX. 1938 r.).

Cucullia lychnitis R b r. W powiecie rybnickim w Pogrzebieniu i w okolicy Lubomii występuje licznie w sierpniu jako gąsienica. Trzy gąsienice znalazłem pod Skoczowem w sierpniu 1938 r. na dziewannie.

Cucullia verbasci L. Z gąsienic (kilkadziesiąt sztuk), znalezionych na początku czerwca w ogrodzie koło cmentarza w Katowicach, otrzymałem kilka okazów motyli w maju 1936 r. Większość gąsienic była nakłuta przez gąsieniczniki.

* *Cucullia prenanthis* B s d. Gąsienice tego gatunku występują dość licznie na trędownikach w Beskidach w lipcu. Motyle przylatują do światła przy końcu maja i w czerwcu. Na Tule znalazłem tylko jeden okaz motyla, siedzący na pniu drzewa, gąsienic natomiast nie stwierdziłem tutaj. Widocznie gatunek ten występuje lokalnie tylko w terenie czysto górskim i unika rozprzestrzeniania się poprzez Pogórze ku nizinom.

* *Callierges* (*Lithocampa*) *ramosa* E s p. Na Pogórzu stwierdziłem tylko jeden okaz gąsienicy, strzęsionej z krzaka *Lonicera xylosteum* na początku września 1936 r. Większą ilość gąsienic zebrałem na Baraniej Górze wraz z gąsienicami *H. fuciformis* L. w sierpniu i we wrześniu 1938 r.

Calophasia lunula H u f n. Oprócz okazów łowionych w dwóch pokoleniach przy świetle na Tule, w Cisownicy i w Bażanowicach, posiada Muzeum Śląskie motyle tego gatunku złowione w Wiśle-Łabajowie 1 ok. i w Oświęcimiu (1 ok. złowił M. Stuglik). Ks. Wycisło złapał jeden okaz przy świetle w Pogrzebieniu.

* *Crino adusta* subspecies *vulturinea* H. S. Jeden okaz złowiłem na przynęcie przy końcu maja 1930 r. w Kosztowach pod Mysłowicami.

* *Agriopsis convergens* F. Ks. Wycisło znalazł kilka okazów na pniach dębów w Pogrzebieniu 21 września 1937 r. Jeden okaz otrzymało w darze Muzeum śl.

Dryobotodes protea B k h. Gąsienice tego gatunku zbierałem w Murkach pod Katowicami na dębach w czerwcu. Na Pogórzu Ciesz. występuje dość często jako gąsienica.

Conistra vau-punctatum E s p. W r. 1930 znaleziony na Śląsku w Kosztowach pod Mysłowicami i w Oświęcimiu jako gatu-

nek bardzo rzadki. W latach 1935-36 wystąpił dość licznie w Pogrzebieniu i w Ligocie Tworkowskiej (leg. ks. Wycisło i Drozda). Czas lotu przypada na listopad.

Amathes macilenta Hb. Jeden okaz ofiarował Muzeum Śląskiemu Drozda. Motyl ten został złowiony przy świetle w Ligocie Tworkowskiej we wrześniu 1934 r.

Cosmia ocellaris Bkh. Oprócz okazu złowionego 2. X. 1933, złapał Drozda na przynęcie i przy świetle w następnym roku jeszcze kilka motyli tego bardzo rzadkiego i lokalnie występującego gatunku.

Cosmia citrargo L. Oprócz okazu z datą 22. VIII. 1927 złowił ks. Wycisło kilka innych okazów w Pogrzebieniu.

Parastichtis hepatica L. W mej pracy (8.) podałem 1 okaz z Bażanowic. W r. 1936 złowił M. Stuglik drugi okaz w Dziegielowie, trzeci zaś przyleciał mi do światła na Tule. Ten ostatni motyl odbiega kolorem skrzydeł od form typowych; tło skrzydeł przednich posiada wiśniowo-brązowe. Ks. Wycisło złowił jeden okaz przy świetle w Pogrzebieniu 12. VI. 1934.

Parastichtis scolopacina Esp. Poza Pogórzem Ciesz. terenem jego występowania są i Beskidy (Wisła-Labajów), gdzie stwierdziłem kilka okazów. W r. 1937 łowiłem ten gatunek dość licznie w Cisownicy. Drozda znalazł go w Ligocie Tworkowskiej. Czas lotu motyli przypada na lipiec.

* *Oligia literosa* Hw. Jedyne okaz ze Śląska złapany przy świetle posiada ks. Wycisło z Pogrzebienia (7. VII. 1936).

Crymodes rubirena Tr. Podany był dotąd przeze mnie tylko jeden okaz z Równicy. W Muzeum Bielskim znajduje się jeden okaz złowiony na Klimczoku. W roku 1936 jeden okaz złapałem przy świetle 20. VII. 1936 r. na Kozińcu pod Wisłą.

Habryntis scita Hbn. Znany był na Śląsku tylko z Beskidów, gdzie złowiłem kilka okazów (8 na Równicy, 3 w Wiśle-Labajowie). W r. 1937 — 3 okazy złapałem przy świetle na Pogórze w Cisownicy w lipcu.

Talpophila matura Hufn. Dotychczas znany był na Śląsku tylko z Kosztów pod Mysłowicami i Tarnowic Starych. Bielewicz złowił w r. 1936 dwa okazy na Tule przy końcu lipca i jeden okaz w Oświęcimiu.

* *Petilampa minima* Haw. Kilka okazów przyleciało do światła na Kozińcach w r. 1936. Jeden okaz złapany w Cisownicy.

Kilka okazów, znalezionych na parkanie w Załężu pod Katowicami, otrzymałem od Nowaka. Czas lotu motyli przypada na lipiec.

Psilomonodes venustula Hbn. W Krasowach obok Kosztów złowił 8 okazów Mieczysław Stuglik 5. VI. 1937. 1 okaz przyleciał do światła w Cisownicy i 1 okaz w Wiśle-Łabajowie w Beskidach.

Ipimorpha subtusa F. Dwa okazy złowił Drozda w Ligocie Tworkowskiej w lipcu.

Rhizedra lutosa Hbn. Gatunek pojawiający się w dolinach rzek i w okolicach ofitujących w stawy. Łwiony pojedynczo w okolicach Ligoty Tworkowskiej, Pogrzebienia, Oświęcimia i na Pogórzu Ciesz. we wrześniu i w październiku.

Archanara sparganii Esp. Dość licznie łwiono go w ostatnich latach w okolicach Oświęcimia oraz w Ligocie Tworkowskiej i w Pogrzebieniu w sierpniu.

Anarta cordigera Thnbg. Podany ze Śląska w pojedynczych okazach z Kosztów i Chelmku; gatunek ten łwiony był dość licznie przy końcu maja (kilkadziesiąt okazów) przez J. Kowalewskiego w okolicach Kochłowic, Jamna pow. Mikołów. Raebel (4) podaje go z Tarnowskich Gór.

Eustrotia olivana Schiff. Gatunek bardzo lokalny na Śląsku. W Pogrzebieniu i Ligocie Tworkowskiej występuje często, w Oświęcimiu natomiast bywa dość rzadki, zaś w Beskidach złwiono tylko 1 okaz.

Hylophilina bicolorana Fuessl. Stwierdzony ostatnio i na Śląsku Cieszyńskim w Cisownicy, gdzie złowiłem dwa okazy w lipcu r. 1937. Kowalewski znalazł jeden okaz w Brynowie pod Katowicami na dębie 1. VII. 1938.

Catocala electa Bkh. Kilkadziesiąt pięknych okazów tego gatunku złowił w dolinie rzeki Soły pod Oświęcimem M. Bielewicz. Jest to gatunek związany z terenami nadrzeczными obfitującymi w wierzyby. Zespoły roślinne typu *Alnetum* obfitują w największe ilości tego gdzie indziej bardzo rzadkiego gatunku. Inż. Springer widział jeden okaz w Bażanowicach w Cieszyńskim, ale go nie schwytał.

Syngrapha interrogationis L. Kilka okazów złowiłem w Beskidach na Równicy, Kozińcu i w Wiśle-Łabajowie. Na Pogórzu

Ciesz. pojedyncze okazy przylatywały do światła na Tule i w Cisownicy.

Phytometra bractea F. W Muzeum Bielskim znajdują się dwa okazy złowione na Klimczoku. Jeden okaz złowił M. Stuglik na Tule. Ja złowiłem 1 samicę w Wiśle-Łabajowie. Z hodowli „*ex ovo*“, z jaj otrzymanych od samiczki złowionej w Wiśle, otrzymałem dwa okazy drugiego pokolenia we wrześniu i w październiku — reszta gąsienic wyginęła.

Phytometra jota L. Na Pogórzu Ciesz. w Dzięgielowie i na Tule złowiono kilkanaście okazów w lipcu 1935 r., w Beskidach w Łabajowie tylko 1 okaz.

Chrysoptera moneta F. W poprzednich pracach podałem tylko dwa okazy z Pogrzebienia i Lubonii (leg. ks. Wycisło). W ostatnich latach złowiono również ten gatunek i na Pogórzu Ciesz. w Dzięgielowie i w Cisownicy na progu między Pogórzem a Czantorią.

Toxocampa pastinum Tr. Ten pospolity na Pogórzu Cieszyńskim gatunek wykazany został w jednym tylko okazie z okolicy Oświęcimia (leg. Bielewicz).

Hypenodes costaestrigalis Steph. W Oświęcimiu złowił Bielewicz kilkanaście okazów przy końcu sierpnia i w początkach września roku 1937.

GEOMETRIDAE

Brephos notha Hbn. Na terenach badanych przeze mnie nie znalazłem dotąd tego motyla. Nowak złowił kilka okazów w Zależu pod Katowicami.

Pseudoterpna pruinata Hufn. Podany przeze mnie tylko z Beskidów (Równica). Jeden okaz złapałem przy świetle w Cisownicy. Drozda łowił go w okolicy Lubonii.

Comibaena pustulata Hufn. W lesie Grabówka koło Syrynii łowił go nierzadko Drozda. Ja złapałem przy świetle kilka okazów w Cisownicy.

* *Cosymbia annulata* Schulze. Muzeum Śląskie posiada dwa okazy: jeden złowiony przez Nowaka w Chorzowie, drugi przeze mnie w Dzięgielowie.

Cosymbia porata L. Jeden okaz znaleziony we wrześniu w Murckach, znajduje się w zbiorach Muzeum Śląskiego.

Scopula incanata L. (*Acidalia*). Podany w poprzednich pracach z Bażanowic, Oświęcimia, Pogrzebenia i Ligoty Tworowskiej, występuje również i na Tule oraz w Cisownicy w dwóch pokoleniach w maju oraz w lipcu i sierpniu.

* *Sterrhya ochrata* Sc. (*Ptychopoda*). Tylko ks. Wycisło łowił na Śląsku ten gatunek w Pogrzebeniu (sierpień 1937).

Sterrhya dilutaria Hbn. Pośród okazów *S. fuscovenosa* Göze znalazłem kilka motyli należących do gatunku *S. dilutaria* Hbn. Motyle te pochodzą od ks. Wycisły, łowione były w Pogrzebeniu.

Lythria purpuraria L. Dotąd podany tylko z miejscowości Górnego Śląska. Ostatnio złowił jeden okaz w Skoczowie Balas.

Rhodostrophia vibicaria Cl. W Żyglinie złowił śp. Banasik kilka okazów.

Ortholitha mucronata Scop. Motyl pospolity w lasach liściastych powiatu rybnickiego. Nie był dotąd wykazany z Pogórza Ciesz., gdzie go dopiero w r. 1937 po raz pierwszy łowiłem. Występuje dość licznie na Tule i w Cisownicy tylko w jednym pokoleniu (maj, początek czerwca).

Acasis viretata Hbn. Nierzadki w lasach okolicznych w Cisownicy i Dziegielowie; w Beskidach występuje pojedynczo. Drozda łowił go w okolicach Lubonii.

Acasis sertata Hbn. Ks. Wycisło łowił go przy końcu września 1935 r. w okolicznych lasach Pogrzebenia. Liczniej występuje ten motyl na Pogórzu Ciesz. i w Beskidach.

Oporina christyi Prout. występuje dość licznie w lasach bukowych Lubonii, Syrynii i Pogrzebenia.

* *Philereme vetulata* Schiff. W lesie Grabówka łowił go nierzadko Drozda przy końcu maja.

* *Philereme transversata* Hfn. Tylko jeden okaz złowił na Śląsku ks. Wycisło w Pogrzebeniu 8. VII. 1937.

* *Cidaria stragulata* Hbn. Pierwotnie uważany za odmianę gatunku *C. variata* Schiff. Występuje dość licznie w Beskidach na szczytach górskich. W Cisownicy występuje rzadko. Już w r. 1936 zwróciłem uwagę na tego motyla, zachowującego się zupełnie odmiennie od gat. *C. variata* Schiff. Motyle nie są takie płochliwe, jak *C. variata* Schiff. Samiczki małe nie różnią się wzrostem pomiędzy sobą, również samce ułożone w seriach

tworzą szeregi motyli, już dla oka wyraźnie się odróżniające od zmiennych ogromnie typów *C. variata* Schiff.

Prout (Seitz IV, supl., wyd. 24. II. 1937 i 3. VI. 1938, str. str. 112, 113) pisze, że aparaty kopulacyjne *stragulata* Hb. i *variata* Schiff. nie wykazują różnic, jedynie spostrzeżenia biologiczne mogą być pomocne do odróżnienia tych gatunków. Zaznacza również, że nigdy nie otrzymano *stragulata* Hb. z jajeczek zniesionych przez gatunek *variata* Schiff., jako formę tego ostatniego. Prout powołuje się jeszcze na Kautz'a i innych, którzy tego motyla uważają za odrębny gatunek.

Cidaria miata L. Znany ze Śląska z okolic Miasteczka, z Równicy i z Ustronia. W ostatnich latach złowiono kilka okazów w Wiśle-Łabajowie, w Dzięgielowie i w Cisownicy.

Cidaria suffumata Schiff. Na Pogórzu i w Beskidach dość liczny na wiosnę. Łowiono go i w okolicy Lubonii oraz bardzo rzadko w Oświęcimiu.

** *Cidaria otregiata* Metc. Nowy dla Polski gatunek, złowiony w dwóch okazach przez Drodę w lesie Grabówka 12. V. 1936 r. Jeden okaz został ofiarowany przez p. Drodę Muzeum Śląskiemu, został dla pewności zbadany anatomicznie (M. Masłowski).

Gatunek *C. otregiata* Metc. opisany był w pracy Metcalfe J. W. A new Geometrid moth. Entomologist, London, 50, 1917, pp. 73, 74.

Cidaria derivata Schiff. Nowe stanowisko dla tego gatunku znalazłem w Cisownicy, gdzie złowiłem przy świetle kilka okazów w maju r. 1937. Dotąd był znany na Śląsku tylko z Równicy.

Cidaria unangulata Haw. Często występuje tylko w lasach powiatu rybnickiego w dwóch pokoleniach. Na Pogórzu Ciesz. niestwierdzony. W Beskidach jedyny okaz złapałem w Wiśle-Łabajowie.

* *Cidaria molluginata* Hbn. Pojawia się pojedynczo przy świetle w Cisownicy przy końcu czerwca. Jeden okaz złapałem w Łabajowie.

* *Cidaria polygrammata* Bkh. Jeden tylko okaz złowił Bielewicz w Oświęcimiu 27. VIII. 1937.

Cidaria rubidata Schiff. W Cisownicy występuje dość licznie, łowiony był też pojedynczo w Beskidach, w Pogrzebieniu i w Kosztowach w czerwcu i lipcu.

Cidaria galiata Schiff. Dopiero w ostatnich latach znaleziony na terenach badanych przeze mnie, mianowicie w Cisownicy i na Tule, gdzie się pojawia nielicznie w czerwcu, lipcu i początkach sierpnia.

Cidaria lugdunaria H. Sch ä ff. Znaleziony w ostatnich latach w Ligocie Tworkowskiej oraz w Oświęcimiu w liczbie kilku okazów w sierpniu (leg. Bielewicz, M. Stuglik).

Cidaria bifasciata Haw. W postaci gąsienicy występuje często na *Odontites lutea* w październiku pod Katowicami oraz w okolicach Kochłowic. Pojedyncze okazy przylatują do światła w Oświęcimiu, na Tule i w Cisownicy. W Beskidach znalazłem tylko 1 okaz.

Cidaria flavofasciata Th n b g. Obok wielu miejscowości na Górnym Śląsku, gdzie w niektórych okolicach występuje nierzadko, stwierdzono także pojedyncze okazy w Oświęcimiu.

Cidaria badiata Schiff. Na Pogórzu Ciesz. nierzadki na wiosnę na baziach wierzb i przy świetle lampy. W Oświęcimiu występuje pojedynczo. W okolicach Pogrzebienia i Ligoty Tworkowskiej złowiono kilka okazów (leg. Drozda i ks. Wycisło).

Hydrelia testacea Don. Dwa okazy zostały złowione przy świetle w Cisownicy i na Tule, 1 okaz — w Ligocie Tworkowskiej (leg. Drozda).

Asthena anseraria H. S. Licznie przylatuje do światła w Cisownicy i w Dziegielowie w czerwcu.

Eupithecia tenuiata H b n. Nierzadki w postaci gąsienicy w baziach wierzbowych; pojedynczo łowiono go przy świetle lampy w Beskidach, Pogórzu Ciesz. i w lasach powiatu rybnickiego.

E. immundata Z. Kilka okazów przyleciało do światła w Dziegielowie, na Tule i w Cisownicy przy końcu czerwca 1937 r.

E. plumbeolata Haw. Na całym Śląsku w miejscach, gdzie rośnie *Melampyrum* nierzadki w czerwcu i lipcu.

* *E. pulchellata* Steph. 1 okaz został złowiony przy świetle w Cisownicy. Kilka innych w Wiśle-Łabajowie w czerwcu. Gąsienice liczne na *Digitalis ambigua* na stokach Baraniej Góry w lipcu i początkach sierpnia; motyle lęgą się z nich w maju następnego roku.

Eupithecia laquaearia H. S. Jeden okaz znalazłem 3. VIII. 1934 r. na latarni ulicznej w Katowicach; jeden złowiony w Załę-

zu pod Katowicami otrzymałem od Nowaka. Kilka okazów złowiłem przy świetle w Cisownicy w czerwcu. W Beskidzie znalazłem dwie gąsienice na *Eufrasia officinalis* we wrześniu.

Eupithecia exiguata Hbn. Na Pogórzu Ciesz. liczny w Cisownicy przy świetle w maju. Nierzadko łowiłem go również w Łabajowie w r. 1938. Stwierdzono go również w Oświęcimiu na Zaborzu i w Rybnickiem.

Eupithecia valerianata Hbn. W Oświęcimiu nad rzekami Solą i Wisłą występuje dość licznie jako gąsienica na *Valeriana officinalis* w sierpniu.

Eupithecia venosata F. Na terenie opracowanym przeze mnie stwierdziłem ten gatunek na Pogórzu w Cisownicy 2 okazy i 1 okaz w Łabajowie w lipcu.

Eupithecia egenaria H. S. W Pogrzebieniu ks. Wycisło złowił jeden okaz samca 7. VI. 1933. Drugi okaz samca złapałem w dzień w Dzięgielowie. Kilka samic przy świetle w Cisownicy w czerwcu 1937 r.

Eupithecia distinctaria H. S. Poza Beskidem łowiłem go dość licznie i w Cisownicy na terenie skalistym w czerwcu.

Eupithecia actaeata Wald. Złowiono w Dzięgielowie i Cisownicy kilka okazów. W Beskidach na Kozińcu znalazłem 1 okaz 16. VI. 1936.

Eupithecia tripunctaria H. Sch äff. W postaci gąsienicy nierzadki bywa w miejscach, gdzie rosną w większych ilościach rośliny baldaszkowate na całym Śląsku, szczególnie na łąkach słodkich.

E. absinthiata Cl. Jest to gatunek rzadki na Śląsku. Wykazano go pojedynczo z Pogrzebienia, z Pogórza Ciesz. i z Beskidów. Raebel podaje, że motyl ten występuje wszędzie na Śląsku; sądzę, że zaszła tu pomyłka, gdyż Raebel (4) nie podaje zupełnie gatunku *E. goossensiata* Mab., który jest w istocie na wrzosowiskach śląskich pospolity. Przypuszczalnie więc wziął on za *E. absinthiata* Cl. gatunek *E. goossensiata* Mab.

Eupithecia goossensiata Mab. (*callunae* Spr.). Liczny na wrzosowiskach całego Górnego Śląska. Pojedynczo trafia się w Oświęcimiu oraz na Pogórzu i w Beskidach w lipcu.

Eupithecia expallidata Db. Dość rzadki w Beskidach i na Pogórzu Cieszyńskim w czerwcu i lipcu.

Eupithecia icterata Vill. Występuje nierzadko tylko na Pogórzu i w Beskidach w lipcu. W Pogrzebieniu 1 okaz złowił przy świetle ks. Wycisło.

Eupithecia succenturiata L. Przy świetle tylko pojedyncze okazy się pojawiają. W postaci gąsienicy występuje licznie w dolinie Soły i Wisły na *Artemisia vulgaris* i na *Tanacetum* we wrześniu i październiku. Wykazany również z Katowic, Tarnowskich Gór, Rybnickiego, Pogórza i z Beskidów.

Eupithecia subumbrata Schiff. Na terenie badanym przeze mnie znalazłem jedynie 2 okazy na Pogórzu w Cisownicy w lipcu 1937 r.

* *Eupithecia semigraphata* Bsd. Dwa okazy złapał przy świetle w Cisownicy Bielewicz 18. VII. i 23. VII. 1936.

Eupithecia subnotata Hbn. W Rybnickiem co roku pojawia się dość licznie w lipcu. W Oświęcimiu złapano kilka okazów (leg. M. Stuglik i Bielewicz).

* *Eupithecia sinuosaria* Ev. Kilka okazów złapał przy świetle ks. Wycisło w lipcu 1934—1937. Ja złowiłem również przy świetle 3 okazy w Łabajowie (Beskidy).

Eupithecia virgaureata Dbt. Nierzadki zwłaszcza w postaci gąsienicy w Beskidach i na Pogórzu w dwóch pokoleniach w maju i przy końcu lipca.

* *Chloroclystis coronata* Hbn. 1 okaz złowił Drozda w lesie Grabówka koło Syrynii. Ja złapałem 3 okazy w Cisownicy — jeden w maju (pierwsze pokolenie) i dwa w lipcu (drugie pokolenie).

* *Chloroclystis chloerata* Mab. Kilka okazów złowiłem przy świetle w Cisownicy w lipcu 1937 r.

* *Horisme corticata* Tr. Dwa okazy złowił Drozda w Ligoście Tworkowskiej (dwa pokolenia). Jeden okaz znalazłem na murze kościelnym w Skoczowie dn. 3. VIII. 1938 r.

* *Anagoga pulveraria* L. W lasach liściastych Lubonii i Syrynii łowił go pojedynczo Drozda. Na Pogórzu go nie znalazłem, natomiast w Beskidach występuje aż do granicy buka. Z hodowli „ex ovo” otrzymałem drugie pokolenie, znacznie mniejsze od formy typowej, koloru ceglasto-czerwonawego. Jeden okaz drugiego pokolenia wylął mi się z gąsienic zbieranych na Baraniej Górze w dwa tygodnie po przyniesieniu go do domu. Świadczyłoby

to, że i w przyrodzie, zwłaszcza na południu kraju, występuje drugie pokolenie tego gatunku.

Epione vespertaria F. Na badanym przeze mnie terenie znalazłem tylko jeden okaz tego gatunku w Cisownicy 9. VII. 1937 r.

Macaria signaria H b n. Występuje nierzadko w lasach szpilkowych Beskidów oraz w Rybnickiem od końca maja przez czerwiec. Na Pogórzu natomiast jest ten gatunek rzadki.

** *Poecilopsis isabellae* H a r r. Okazy *Poecilopsis pomonaria* H b n. podane w moich pracach (8) (9), po bliższym zbadaniu określone zostały jako przynależne do gatunku *Poecil. isabellae* H a r r. Pierwotne złe oznaczenie wynikło z braku materiału porównawczego. *P. isabellae* H a r r. wykazany został na Śląsku z Beskidów 1 okaz, z Pogórza (Dzięgielów) 2 okazy (samiec i samica), oraz jeden bardzo podniszczony okaz z lasu Grabówka w powiecie rybnickim (Syrynia), znaleziony przez D r o z d ę. Czas lotu samców wypada na koniec marca i początek kwietnia.

W związku z ukazaniem się publikacji p. S. Tolla, dotyczącej znalezienia przez niego na Równicy nowego dla fauny Polski gatunku *Poecilopsis isabellae* H a r r., obowiązany jestem sprostować kilka nieścisłości, popełnionych przez autora przy omawianiu tego gatunku (10).

Według p. Tolla pierwsze okazy *P. isabellae* H a r r. miałem znaleźć na Pogórzu Cieszyńskim (D z i ę g i e ł ó w). Nie jest to ścisłe, gdyż w pierwszej mej publikacji (8, na stronie 83, liczba porządkowa motyla 682) piszę wyraźnie: „*Poecilopsis pomonaria* H b n. Jeden okaz samca znalazłem na pniu drzewa 23. IV. 1931 na R ó w n i c y.“ Okaz ten znaleziony u stóp świerka w próchnicy pomieszanej ze śniegiem, był tak podniszczony, że trudno mi było oznaczyć go inaczej, chociaż już wtedy wahałem się, czy nie mam przypadkiem do czynienia z gatunkiem *L. lapponaria* B s d., zwłaszcza że kształt skrzydeł mojego motyla odpowiadał rysunkowi tego gatunku w atlasie S e i t z'a. Po oznaczeniu okaz ten pokazywałem kilku poważnym lepidopterologom, widocznie jednak stan jego był taki, że oznaczenie moje nie wzbudziło u żadnego z nich wątpliwości. Dopiero w siedem lat później złowienie dwóch świeżych okazów w Dzięgielowie na Pogórzu Cieszyńskim, zwróciło moją uwagę na ich wygląd.

W lutym 1938 r., podczas przeglądania zbiorów p. Tolla zobaczyłem po raz pierwszy kilka okazów *P. pomonaria* H b n.,

ułożonych w serii. Wtedy to właśnie ja sam zwróciłem uwagę na swoją pomyłkę i ja też wtedy oznajmiłem p. Tollowi, że moje okazy należą do gatunku *P. lapponaria* Bsd., co też wspólnie z nim w tym dniu ustaliłem na podstawie porównania wszystkich okazów. W sprawie tej postanowiliśmy zasięgnąć jeszcze opinii prof. Heringa z Berlina, do którego wysyłaliśmy wszystkie wątpliwe okazy Muzeum Śląskiego.

W początkach kwietnia tego roku, oznajmił mi p. Toll, że w Europie Środkowej może występować tylko gatunek *P. isabellae* Harr. i że motyl ten jest związany z modrzewiem. Ponieważ p. Toll wybierał się w tym czasie w Beskidy na badanie *Microlepidopterów* (z ramienia Komisji Wydawnictw Śląskich P. A. U.), wskazałem mu dokładnie miejsce na Równicy, gdzie przed 9 laty znalazłem ten gatunek właśnie w sąsiedztwie małego lasu modrzewiowego. Sprawę sprostowania mej omyłki odłożyłem do zimy, w tym bowiem czasie zamierzałem po ostatnim roku swych badań motyli w Beskidach przystąpić do opublikowania swych wyników w *Wydawnictwach Śląskich P. A. U.* Pewną więc niedokładnością w przedstawieniu sprawy jest w publikacji p. Tolla brak zaznaczenia, że wiadomości o występowaniu *P. isabellae* Harr. na Równicy otrzymał on w Muzeum Śląskim, które w tym czasie, w porozumieniu z Komitetem Wydawnictw Śląskich P. A. U. kierowało pracami p. Tolla na Śląsku. Należało też zaznaczyć, że pracę swą w Beskidach odbywał p. Toll z ramienia Komitetu Wydawnictw Śl. P. A. U.

Nie umieścił również p. Toll w swej pracy wzmianki o okazy znalezionym przez A. Drodę na Śląsku Górnym w okolicy Syryni, mimo że okaz ten leżał u autora parę miesięcy i miał służyć do sporządzenia preparatu mikroskopowego.

Uwagi moje na temat pracy p. Tolla mają na celu uzupełnienie sprawy rozmieszczenia *P. isabellae* Harr. w Polsce, jak również podają one dokładne wyjaśnienie, wśród jakich okoliczności popełniłem pomyłkę (w oznaczaniu).

Boarmia secundaria Esp. Na terenie badanym przeze mnie wykazany został w Rybnickim (leg. ks. Wycisło) oraz w Beskidach, gdzie złowiłem do światła kilka okazów w lipcu (Wisła-Labajów).

Boarmia maculata Stgr. v. *bastelbergeri* Hirsch. Poza

Beskidem (Równica), występuje również na Pogórzu (Tuł, Cisownica), gdzie występuje jednak bardzo rzadko.

Pachynemina hippocastanaria H b n. Gatunek podany przeze mnie z Kosztów, gdzie był łowiony w pierwszym pokoleniu (kwiecień, maj). W roku 1938 stwierdziłem tamże drugie pokolenie tego motyla w sierpniu.

* *Gnophos obscurata* Schiff. Występuje na terenach skalistych, wapiennych w Krasowach obok Mysłowic w czerwcu. Licznie łowiłem go w Cisownicy, również na wapieniach. W hodowli „ex ovo“ daje w jesieni drugie pokolenie.

LIMACODIDAE

Heterogenea asella Schiff. W postaci gąsienicy występuje licznie na grabach w Pogrzebieniu. Również poczwarki można zbierać w jesieni na opadniętych liściach. W Beskidach złowiłem tylko jeden okaz tego motyla przy świetle w lipcu 1938 r.

PSYCHIDAE

Pachythelia villosella O. Oprócz koszyczka samicy z Oświęcimia, Muzeum Śląskie posiada 2 woreczki samic, znalezione na Kubalonce w Beskidach oraz jeden zerwany w lipcu 1938 r. ze słupa telegraficznego w Kosztowach (linia wzdłuż toru kolejowego). Z tego ostatniego koszyczka wylęły się młode gąsieniczki w początkach sierpnia. Hodują się dobrze, żerując na wszystkich prawie roślinach zielnych, które się im podaje. Niektóre woreczki po 4 miesiącach urosły do 2 cm długości; należy się spodziewać, że po przezimowaniu wyjdą z nich motyle w lecie 1939 r.

* *Psychidea pectinella* F. Dwa okazy złowione przez D r o z d ę w Ligocie Tworowskiej w maju, oznaczył M. Hering jako przynależne do tego gatunku.

AEGERIIDAE

Synanthedon formicaeformis E s p. Jeden okaz złowiony w okolicach Chorzowa, otrzymałem od N o w a k a.

HPIALIDAE

Hepialus sylvinus L. Łwiony był przy końcu sierpnia także przez D r o z d ę w okolicach Lubomii. Również na Pogórzu Cieszyńskim znaleziono go: w Bażanowicach, w Dzięgielowie i na Tule.

STAN BADAŃ NAD FAUNĄ MOTYLI ŚLĄSKA OD R. 1930 DO R. 1938

Od roku 1930 rozpoczęły się poważniejsze badania polskich motylarzy na Śląsku. 740 gatunków motyli większych, wykazanych przez badaczy niemieckich z terenów górnośląskich, mogły nam wróżyć, że nawet przy dobrych chęciach niewiele ponad to zdobędziemy nowych, tym bardziej, że Śląsk przez rozbudowanie przemysłu z każdym rokiem niszczy coraz bardziej swoją przyrodę. Liczba 740 gatunków motyli, to liczba, jak na Górny Śląsk, duża; zważyć trzeba, że była ona wynikiem 30-letniej pracy. Ale już rezultat naszych badań w trzech pierwszych latach od r. 1930—1933 przynosi wcale pokąźną ilość motyli, wyrażającą się w liczbie 49 gatunków nowych dla Śląska Górnego. W tych samych latach przywiozłem do Muzeum Śląskiego 31 nowych form z Beskidów i z Pogórza Cieszyńskiego — ogólna więc liczba złowionych w tych latach, nowych dla Śląska gatunków motyli wynosi 82.

Na wiosnę 1936 r. ukazała się moja druga publikacja pt. „Rozmieszczenie motyli większych w naturalnych zespołach roślinnych Pogórza Cieszyńskiego“, w której wykazałem 21 nowych gatunków.

W latach 1936, 1937, 1938 złowiłem dalszych 47 form, na które się składają przeważnie gatunki górskie, zdobyte niejednokrotnie w bardzo trudnych warunkach terenowych i atmosferycznych. W ten sposób liczba wykrytych przez Polaków motyli wzrosła na Śląsku do 150 nowych gatunków. Z liczby tej 64 znaleziono na dobrze już opracowanym przez badaczy niemieckich terenie górnośląskim.

W niniejszym spisie systematycznym nie uwzględniłem szeregu nieogłoszonych dotąd nowych dla Śląska gatunków górskich, złowionych w ostatnich latach w Beskidach. Praca o tych gatunkach ukaże się w najbliższym czasie w wydawnictwach Polskiej Akad. Umiej. W niniejszej publikacji wliczyłem je tylko do liczby ogólnej, wyrażającej ilość wszystkich nowych gatunków znalezionych na Śląsku do r. 1938 włącznie.

Pracę wykonano w Oddziale Przyrodniczym Muzeum Śląskiego w Katowicach.

Katowice, dnia 30 stycznia 1939.

T a b e l a

ilościowego składu gatunków w poszczególnych rodzinach motyli
większych, znalezionych dotąd na Śląsku.

Zahl der Arten von Macrolepidopteren in einzelnen Familien
in Ost-Oberschlesien.

Rodziny Familien	Ilość gatunków znanych ze Śląska Zahl der Arten, welche aus Ostoberschlesien bekannt sind
Papilionidae	5
Pieridae	12
Satyridae	23
Nymphalidae	28
Erycinidae	1
Lycaenidae	34
Hesperiidae	13
Zygaenidae	10
Syntomidae	1
Arctiidae	38
Lymantriidae	13
Lasiocampidae	16
Lemoniidae	2
Endromididae	1
Drepanidae	6
Saturniidae	2
Sphingidae	18
Notodontidae	29
Cymatophoridae	6
Noctuidae	326
Geometridae	279
Limacodidae	2
Psychidae	13
Aegeriidae	15
Cossidae	2
Hepialidae	5
Razem	900

Gatunki

znalezione tylko w województwie śląskim.

Arten, die nur in Ost-Oberschlesien gefunden worden sind.

<i>Chlorissa pulmentaria</i> Guen.	}	. . .	H. Raebel
<i>Bapta pictaria</i> Curt.			
<i>Psyche viadrina</i> Stgr.			
<i>Synanthedon conopiformis</i> Esp.			
<i>Triphaena interjecta</i> Hbn.			H. Skala
<i>Marumba quercus</i> Schiff.			K. Geyer
<i>Cidaria otregiata</i> Metc.			A. Drozda
<i>Euxoa spinifera</i> Hbn.			M. Bielewicz
<i>Euxoa recussa</i> Hbn.			M. Stuglik
<i>Catocala puerpera</i> Giorn.	}	. . .	Z. Stuglik
<i>Poecilopsis isabellae</i> Harr.			

ZUSAMMENFASSUNG

In der vorliegenden Arbeit habe ich alle Schmetterlingsarten, welche für Schlesien neu sind und noch nicht veröffentlicht wurden, zusammengestellt. Auch neue Standorte einiger selteneren Arten habe ich darin berücksichtigt, sowie die ungenauen Angaben S. Tolls über das Auftreten von *Poecilopsis isabellae* Harr. in Polen berichtigt. (S. Toll hat vergessen anzuführen, dass diese Art von mir im Jahre 1931 auf der Równica (8), sowie von Drozda im Hügellande von Rybnik aufgefunden wurde.) Interessant ist die Auffindung von drei Raupen der Art *Marumba quercus* Schiff, welche von R. Geyer unter einer Eiche in Wapienica bei Bielsko ausgegraben wurden. Von *Bryophila divisa* Esp. (*raptricula* Hb.) wurden auf dem Dachboden eines Wohnhauses in Oświęcim einige hundert Stück gefunden.

Seit Beginn der polnischen lepidopterologischen Untersuchungen (1930) wurden für Schlesien 150 neue Arten entdeckt, davon 64 in Oberschlesien.

Die für Schlesien neuen Arten wurden in vorliegender Arbeit mit einem Stern (*), die für Polen neuen Arten mit zwei Sternen (**) bezeichnet.

LITERATURA

1. Kremky J.: Badania nad fauną motyli Podola Polskiego. – Fragmenta Faunistica Musei Zool. Polonici. Warszawa 1937.
2. Kremky J.: Ciekawsze gatunki motyli krajowych z rodziny Lycaenidae ze zbiorów Państwowego Muzeum Zoologicznego w Warszawie. Fragmenta Faunistica Musei Zoologici Polonici. Tom III.
3. Mańkowski H. i T.: Spis motyli do zbiorów Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Roczn. Tow. Przyj. Nauk, t. 19. Poznań 1892.
4. Raebel H.: Die Großschmetterlinge des Oberschlesischen Hügellandes. Beuthen 1/3, 1931.
5. Romaniszyn J.: Prace monograficzne komisji fizjograficznej, t. VI. Fauna motyli Polski, t. I.
6. Skala H.: Beitrag zur Lepidopteren-Fauna Mährens u. Österr.-Schlesiens. Zeitschrift d. österr. Entomol. Vereinig., Jhrg. 8 u. 9. Wien 1923/24.
7. Seitz A.: Die Großschmetterlinge der Erde, Palaearktischer Teil. Stuttgart.
8. Stuglik Z.: Materiały do poznania fauny motyli Śląska (Macrolepidoptera). Wydawnictwa Muzeum Śląskiego w Katowicach, nr 7, 1934.
9. Stuglik Z.: Rozmieszczenie motyli większych w naturalnych zespołach Pogórza Cieszyńskiego. 1936. „Biocenoza Lasów Pogórza Cieszyńskiego”. Polsk. Akad. Umiej. Kraków 1936.
10. Toll S.: Pœcilopsis isabellae Harrison (Lepidoptera, Geometridae) w Polsce. Sprawozdanie Komisji Fizjograficznej P. A. U. Tom LXXII (1937). Kraków 1939.

Biblioteka Śląska w Katowicach
Id: 0030000569387

II 137615

